

УДК 331:338

Кригульська Т.Б.¹, Міщенко Д.В.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-1615 НУ «Запорізька політехніка»

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки заробітна плата є однією з ключових соціально-економічних категорій, що визначає рівень добробуту населення та ефективність використання трудових ресурсів. Через систему оплати праці реалізуються економічні інтереси працівників і роботодавців, а також формується рівень соціальної стабільності в суспільстві.

Заробітна плата належить до складних соціально-економічних категорій, оскільки відображає систему відносин між найманими працівниками та роботодавцями з приводу розподілу результатів праці. У сучасній економіці заробітна плата формується на межі виробничих відносин і ринку праці, виступаючи водночас ціною робочої сили та основним джерелом доходів працівників. Вона повинна забезпечувати об'єктивно необхідні умови для відтворення робочої сили й ефективного функціонування виробництва. Водночас заробітна плата має подвійний характер, оскільки є важливим чинником як на мікроекономічному рівні підприємства, так і на макроекономічному рівні, впливаючи на зайнятість, доходи населення та соціальну стабільність у суспільстві [2, с.326].

Особливе місце в системі доходів населення посідає мінімальна заробітна плата, яка виконує важливу соціальну функцію та виступає однією

з основних державних соціальних гарантій. Правове регулювання мінімальної заробітної плати в Україні забезпечується Конституцією України, Кодексом законів про працю України, іншими актами трудового законодавства, а також актами соціального партнерства та локальними нормативними актами. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про оплату праці», мінімальна заробітна плата - це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може здійснюватися оплата за виконану працівником місячну або погодинну норму праці (обсяг робіт) [1].

Мінімальна заробітна плата виконує комплекс взаємопов'язаних функцій. Вона відтворює життєвий рівень працівників, стимулює підвищення продуктивності праці та вдосконалення виробничої бази, забезпечує оптимізацію витрат на робочу силу та мотивує власників до ефективного управління підприємством. Одночасно мінімальна заробітна плата має соціальну функцію, сприяючи зменшенню нерівності та підтримці стабільності доходів населення, а також регулювальну функцію, впливаючи на ринок праці та економічну політику, що забезпечує збалансований розвиток економіки і запобігає кризовим явищам

Розмір мінімальної заробітної плати формується з урахуванням вартості мінімального споживчого бюджету, загального рівня середньої заробітної плати, продуктивності праці та рівня зайнятості населення, що забезпечує соціально обґрунтований рівень доходів працівників. Визначення цього розміру конкретизується у статтях 3 та 3-1 Закону України «Про заробітну плату»/ На початок 2026 року мінімальна заробітна плата в Україні становить 8647 грн/місяць, а погодинна ставка - 52 грн/годину..

На рівень мінімальної заробітної плати впливають комплексні чинники економічного, соціального та інституційного характеру, серед яких співвідношення попиту та пропозиції на робочу силу, продуктивність праці, рівень освіти та кваліфікації працівників, законодавче регулювання, діяльність профспілок, умови праці та динаміка цін, що забезпечує соціально обґрунтований рівень оплати праці.

Мінімальна заробітна плата відіграє ключову соціально-економічну роль, виступаючи важливою державною гарантією, що забезпечує гідний рівень життя працівників та їх соціальний захист [1]. Вона сприяє економічній мотивації трудящих, розвитку конкуренції на ринку праці та стимулює підвищення продуктивності праці, водночас виступаючи базою для визначення тарифних ставок, посадових окладів та інших соціальних виплат. Зростання мінімальної заробітної плати забезпечує соціальну стабільність, підтримує купівельну спроможність населення та слугує інструментом державної політики регулювання доходів і зайнятості, водночас потребуючи

обережного та поступового перегляду з огляду на економічну ситуацію та фінансові можливості суб'єктів господарювання..

Отже, мінімальна заробітна плата є ключовим елементом системи соціальних гарантій в Україні, поєднуючи економічні механізми та соціальний захист працюючих. Вона визначає базовий рівень доходів громадян, стимулює економічну активність, підвищує соціальну захищеність і сприяє розвитку конкуренції на ринку праці, що підкреслює її важливе значення для забезпечення стабільності та добробуту суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР : станом на 24.08.2024 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення: 10.03.2026)

2. Колот А. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник : за наук. ред. А. М. Колота. Київ: КНЕУ, 2009. 502 с.